

การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัลโดยการสอนแบบไตรสิกขา Enhancing Early Childhood Moral in the Digital Age through Trisikkha Teaching Method

เตือนใจ ผางคำ, นันทา โพธิ์คำ

Tuenjai Phangkham, Nanta Pokam

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

E-mail: tuenjaiphangkham@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ได้อาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน โดยการสอนแบบออนไลน์ผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่และทุกเวลา เพียงแค่มีเครื่องมือสื่อสารและสัญญาณอินเทอร์เน็ต การเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทกับการศึกษาไม่เว้นแม้แต่ระดับปฐมวัย ถึงแม้เทคโนโลยีจะมีคุณประโยชน์มากมาย แต่ก็มีโทษร้ายแรงเช่นกัน โดยเฉพาะกับเด็กที่ยังไม่มีพร้อมและความเข้าใจในการใช้มากเท่าที่ควร เพราะยังไม่มีวุฒิภาวะในการเสพสิ่งทั้งหลายในโลกออนไลน์ ฉะนั้นผู้มีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับเด็กในวัยนี้จึงควรทำความเข้าใจและดูแลอย่างใกล้ชิด และควรปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมอันเป็นหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องให้เกิดมีในใจเด็กตั้งแต่วัยเยาว์ด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

การนำเรื่องศีลไปสอนเด็กควรใช้เรื่องที่ใกล้ตัวเขา เช่น เวลาเขาทำผิด หรือ พูดไม่สุภาพ เราก็สามารถนำเรื่องนั้นมาเป็นประเด็น โดยการตักเตือนและบอกว่าไม่ให้พูดแบบนี้อีกถ้าพูดแบบนี้ก็จะโดนทำโทษ เมื่อเขาพูดดีหรือทำดี เราก็ชมเชยหรือให้รางวัล การทำอย่างนี้บ่อยครั้งจะทำให้เด็กจดจำและเข้าใจว่าสิ่งที่ไม่ควรทำ ส่วนคำพูดหรือการกระทำในอีกลักษณะหนึ่งทำแล้วได้รับคำชมเชยและได้รางวัล ในที่สุดเด็กก็จะเลือกกระทำแต่สิ่งที่ดีที่เขากระทำแล้วได้รับคำชมเชยและได้รางวัล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การดูแลใส่ใจและตักเตือนของผู้ปกครอง และครูต้องช่วยกันดูแลและประยุกต์ใช้ไตรสิกขาในระดับที่เหมาะสมกับสติปัญญาของเด็กระดับปฐมวัย

คำสำคัญ: การสร้างเสริมคุณธรรม, เด็กปฐมวัย, ยุคดิจิทัล, ไตรสิกขา

Abstract

The Digital Age was the age which society was highly technologically advanced and roled in the daily life in society whether in the field of work or daily life within the family or surrounding society. In the field of education, Education in this age relied on modern technology in Instruction. Teaching online through the internet enabling both of teachers and students could learn at anywhere or at anytime, only there were a communication tools and internet signal. Online teaching has played a role in education, even at the early childhood level. Although technology had many advantages, but there were also serious disadvantages. Especially the children whose misunderstanding in use as much as they should because of lacking maturity to consume things in the online world. Therefore, those who were closely related to the children in this age should understand and takecare of them intimately. Should be instilled virture and normality which was the right practiced arisen in childrens' mind since they were children Trisikkha, included of morality, concentration, and wisdom.

Teaching the children about the precepts should mention about the things that they known and closed to them, such as when they made a mistake or a speech impolitely, we should bring that matter to the point, reminding and warning them not to be behave like this. If they still do it again, they would be punished. On the other hand, when they spoke or did well, we should commend or reward. Doing this on a regularly basis will help children remember and understand what they should or should't. As words or actions in another way, As for words or actions, they were rewarded with compliments and rewards. At the end, the children would choose to do only the goods that they had done and received praise and rewards. It depended on care and caution of parents and

teachers to help each other take care and apply through Trisikkha Teaching Method at a level appropriated to the early childhood intelligence.

Keywords: Enhancing Moral, Early Childhood, Digital Age, Trisikkha

1. บทนำ

คุณธรรม ในที่นี้หมายถึง ไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล คำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายเหมือนกันกับคำว่า เป็นศีลธรรม คือ ธรรมในระดับศีล เพราะศีลเป็นธรรมอย่างหนึ่งในบรรดาธรรมภาคปฏิบัติ 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จากความหมายของคุณธรรมและศีลธรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัย คือ การสร้างเสริมคุณธรรมเด็กปฐมวัยด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา การนำไตรสิกขามาสร้างเสริมให้มีในจิตใจเด็กในระดับปฐมวัยนี้ผู้ปกครองและครูควรเลือกใช้ในระดับง่าย ๆ ที่เด็กสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามได้และค่อย ๆ เพิ่มระดับยากขึ้นไปอย่างช้า ๆ ตามความเข้าใจของเด็ก

เด็กปฐมวัย คือ เด็กในวัยแรกที่เตรียมจะเข้าสู่ระบบการศึกษาพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ เด็กในวัยนี้จึงเป็นเด็กที่จะเริ่มรับประสบการณ์และความรู้ต่าง ๆ ที่ครูจะป้อนให้เขา ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กในวัยนี้จึงต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากครูและผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดทั้งตอนที่อยู่บ้านและตอนที่ไปอยู่โรงเรียน การที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนนั้น ระดับปฐมวัยนี้ก็ได้เริ่มใช้การเรียนแบบออนไลน์เหมือนกัน การใช้เทคโนโลยีนี้ถึงจะมีประโยชน์ แต่ก็มีส่วนที่เป็นโทษด้วยเหมือนกันด้วยความทันสมัยสะดวกสบายทำให้ผู้ปกครองในยุคนี้ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในการเลี้ยงลูก เช่น การสอนให้เด็กเล่นเกมสในคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์ หรือสอนให้ลูกดูการ์ตูนบ้างสิ่งเหล่านี้ถ้าเด็กเสพมากไปจะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เช่น เกมสที่ใช้ความรุนแรง ฉะนั้น ผู้ปกครองและครูควรสร้างเสริมหรือปลูกฝังคุณธรรมให้เด็กแต่ยังเด็กเพื่อป้องกันปัญหาที่จะตามมา

ยุคดิจิทัล คือยุคที่เทคโนโลยีมีความทันสมัยมากและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่การงานหรือชีวิตส่วนตัวและครอบครัวรวมถึงการเรียน

การศึกษาในยุคดิจิทัลนี้ การเรียนการศึกษาในทุกระดับในยุคนี้ น่าจะมีปัญหาอยู่ไม่มากนักน้อย เช่น อุปกรณ์ในการเรียน เคลื่อนอินเทอร์เน็ต รวมทั้งความเข้าใจในการใช้อุปกรณ์

2. คุณธรรมและศีลธรรม

การส่งเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยนี้ ลำดับแรกจะทำความเข้าใจกับคำว่าคุณธรรม ว่าคืออะไรก่อน คำว่า คุณธรรมนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความหมายว่า ธรรมที่เป็นคุณ, ความดีงาม, สภาพที่เกื้อกูล, (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 51) คำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายเหมือนกันกับคำว่า ศีลธรรม ซึ่งจะได้แยกคำว่าศีลธรรมเพื่อแปลความหมายให้เห็นอย่างชัดเจน ดังนี้ ศีล หมายถึง ความปกติ ความประพฤติ การกระทำ อภัยคายนิสัยใจคอที่ดี ความประพฤติที่ดี จรรยาดี ความดี ความมีธรรม ข้อปฏิบัติสำหรับทางศาสนา (มานิต มานิตเจริญ, 2536: 909) พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ให้ความหมายว่า ความปกติ เนื้อหาโดยอรรถ เล็งเห็นถึงข้อปฏิบัติที่ปฏิบัติแล้วทำให้เกิดความปกติ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2533: 56-57) ส่วนคำว่า ธรรม หมายถึง สภาพที่ทรงไว้ ธรรมดา ธรรมชาติ ความดี ความถูกต้อง ความประพฤติชอบ หลักการ แบบแผน ธรรมเนียม หน้าที่ ความชอบ ความยุติธรรม หลักการสอนของพระพุทธเจ้า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 141-142) เมื่อนำทั้ง 2 คำมารวมกันแล้วได้ศัพท์ใหม่ว่า ศีลธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ดีงามทางกาย วาจา ความประพฤติที่ดีที่ชอบ ความสุจริตทางกายทางวาจาและอาชีวะ โดยทางศัพท์ ศีลธรรม แปลว่า ธรรมคือศีล หมายถึงธรรมชั้นศีล หรือธรรมในระดับศีล เพราะศีลเป็นธรรมอย่างหนึ่งในบรรดาธรรมภาคปฏิบัติ 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 392) โดยสรุปแล้ว ศีลธรรม คือ สภาพที่ทรงไว้ซึ่งความประพฤติที่ดี ที่ถูกต้อง ที่ยุติธรรม เป็นหน้าที่ที่พุทธบริษัทต้องประพฤติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

2.1 หลักคำสอนเรื่องไตรสิกขาคุณธรรมที่ควรสร้างเสริมให้เด็กปฐมวัย

ไตรสิกขา หรือ สิกขา 3 คือ ข้อที่ต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 107) จากความหมายของไตรสิกขานี้ จึงเป็นหลักธรรมที่ควรสร้างเสริมให้มีในจิตใจของมนุษย์ตั้งแต่ยังเด็กเพื่อปลูกฝังหรือสร้างเสริมคุณธรรมให้เกิดมีขึ้นในจิตใจ และพัฒนาให้ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ รายละเอียดโดยสรุปของไตรสิกขา มีดังนี้

ศีล หมายถึง การประพฤติ ประพฤติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไป ที่มีหลักอยู่ว่า ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้ตนเดือดร้อนในการที่เกี่ยวข้องกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์ หรือที่เกี่ยวข้องกันภายในครอบครัว หรือแม้ที่สุดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เป็นของจำเป็นแก่ชีวิต ซึ่งทั้งหมดนั้นเราต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ในลักษณะที่ไม่เกิดโทษหรือเกิดอันตรายจากสิ่งเหล่านั้น ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีล

สมาธิ หมายถึง ความสามารถบังคับจิตใจของตัวไว้ให้ได้ ในสถานการณ์ที่เป็นประโยชน์มากที่สุดตามที่ตนต้องการ ขอให้สังเกตความหมายของคำว่า สมาธิ ไว้ให้ถูกต้อง โดยมากท่านทั้งหลายจะได้ยินได้ฟังมาก่อนว่า สมาธินั้น คือความตั้งมั่นแน่วแน่ ถึงกับว่าผู้ นั้นแน่วแน่เหมือนกับท่อนไม้หรือคนตายไปแล้ว อย่างนั้นเสียโดยมาก หรือดีกว่านั้นมักจะกล่าวกัน เพียงว่า เป็นจิตที่สงบที่บริสุทธิ์ แต่ลักษณะเพียง 2 อย่างนั้น ยังไม่ใช่ความหมายที่แท้จริงของสิ่ง ที่เราเรียกว่า สมาธิ โดยสมบูรณ์เพราะยังมีอีกความหมายหนึ่ง คือ การทำจิตนั้นให้เหมาะสมที่จะ ให้ทำงานทางจิต เป็นการบังคับจิต ผูกพันจิตหรืออบรมจิตให้จิตอยู่ในลักษณะที่พร้อม ที่มี สมรรถภาพถึงที่สุดในการปฏิบัติหน้าที่ทางจิต คำว่าสมาธิจึงแปลว่า จิตตั้งมั่น คือตั้งมั่นใน ลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงาน ไม่ใช่ตั้งมั่นในลักษณะที่ไม่ปฏิบัติงานใด ๆ

ปัญญาศึกษา เป็นวิชาสุดท้ายใน ไตรสิกขา สำหรับจะฝึกอบรมให้เกิดความเข้าใจ และความแจ่มแจ้งในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ตามเป็นจริงและสมบูรณ์ (พุทธทาสภิกขุ, 2549: 105-108) พระพุทธศาสนากล่าวถึงปัญญามี 2 ระดับ

1) โลกียปัญญา ปัญญาเห็นชอบระดับโลกีย์ คือ ยังเนื่องในโลกขึ้นต่อโลก ได้แก่ ความเห็น ความเชื่อ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ถูกต้องตามหลักแห่งความดี เป็นไปตาม คลองธรรม หรือสอดคล้องกับหลักศีลธรรม โดยทั่วไปสัมมาทิฐิประเภทนี้เกิดจาก ปรโตโฆสะ คือปัจจัยภายนอก หรือองค์ประกอบทางสังคม ด้วยอาศัยศรัทธาเป็นเครื่องเชื่อมโยงหรือชักนำ เฉพาะอย่างยิ่งเกิดจากการหล่อหลอมกล่อมเกลาของสังคม เช่นการอบรมสั่งสอนทางศีลธรรม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม แม้สัมพันธ์กับโยนิโสมนสิการก็มักเป็นโยนิโสมนสิการแบบเร้ากุศล ทิฐิระดับนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่า เช่นว่า ดี ชั่ว ถูก ผิด อะไรดีกว่า อะไรเลวกว่า ควรจะเป็น ไม่ควรจะเป็น หรือน่าเป็น ไม่น่าเป็น ตลอดจนหลักความเชื่อ หลักความเห็นต่าง ๆ ที่จะรักษา คุณค่าที่พึงามถูกต้องเอาไว้

2) โลกุตตรปัญญา ปัญญาเห็นชอบระดับโลกุตตระ คือ เห็นโลก ไม่ขึ้นต่อโลก ได้แก่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตตามความเป็นจริง หรือรู้และเข้าใจตามสภาวะของธรรมชาติ พุดง่าย ๆ ว่ารู้เข้าใจธรรมชาตินั่นเอง สัมมาทิฐิประเภทนี้ เกิดจากโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายใน หรือปัจจัยภายในตัวบุคคล ปรัโธโสสะที่ดีหรือกลยามิตรอาจช่วยให้เพียงด้วยการกระตุ้นให้บุคคลนั้นใช้โยนิโสในสิการแล้วรู้เห็นเข้าใจเอง หมายความว่าสัมมาทิฐิประเภทนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้เพียงด้วยการรับฟังแล้วเชื่อตามคนอื่นด้วยศรัทธา เพราะต้องเป็นการรู้จักที่ตัวสภาวะเอง ต้องเอาธรรมชาตินั่นเองเป็นข้อพิจารณาโดยตรง และด้วยเหตุนี้จึงไม่มีลักษณะเป็นหลักการ กฎเกณฑ์ ข้อยึดถือที่ปรุ่แต่งหรือบัญญัติวางซ้อนเพิ่มขึ้นมาต่างหากจากธรรมชาติ และเป็นอิสระจากการหล่อหลอมของสังคม ไม่ขึ้นต่ออิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการเกี่ยวข้องกับธรรมชาติเองแท้ ๆ ซึ่งมีสภาวะและธรรมชาติเสมอเหมือนกันทุกถิ่นฐานทุกกาลสมัย โดยในนี้สัมมาทิฐิประเภทนี้จึงมีลักษณะเป็นโลกุตตระ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543: 737-738)

สรุปว่า คุณธรรม มีความหมายว่า ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล คำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายเหมือนกันกับคำว่า ศีลธรรม เพราะว่าศีลธรรม แปลว่า ธรรมคือศีล หมายถึงธรรมขั้นศีล หรือธรรมในระดับศีล เพราะศีลเป็นธมอย่างหนึ่งในบรรดาธรรมภาคปฏิบัติ 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จากความหมายของคุณธรรมและศีลธรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัย คือ การสร้างเสริมคุณธรรมเด็กปฐมวัยด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

3. การศึกษาในยุคยุคดิจิทัล

การศึกษาในยุคดิจิทัล หมายถึงอะไร มีผู้ให้ความหมายของการศึกษาในยุคดิจิทัลไว้หลายท่าน เช่น วิจารย์ พานิช (2560: 1-8) ได้กล่าวถึง การศึกษายุคดิจิทัลว่า การสร้างนวัตกรรมในทุกงาน ทุก Sector ทุกระดับสังคม คนทุกคน ทุกอายุเป็น “ผู้ทำงานด้วยความรู้” (Knowledge worker) มีการเรียนรู้ ณ ทุกจุดของชีวิต ทุกคน มีทักษะการเรียนรู้ (learning skill) แต่ละคน เป็น เจ้าของ รัฐจัดอำนวยความสะดวก โดยจัด e-Learning Tools ให้เป็นการเรียนรู้แบบ “ประชาธิปไตย” โดยประชาชนของประชาชนเพื่อประชาชนเพื่อประเทศไทย และใช้ความริเริ่มสร้างสรรค์ สำนันวัตกรรมเพื่อ Creative Economy & Creative Society รัฐต้องเปลี่ยน

บทบาทจาก Command & Control เป็น Empowerment เพื่อเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมแบบ Disruptive Change สอดคล้องกับ วิรัช ปัทมศิริโรจน์ (2559: ออนไลน์) กล่าวถึง Education 4.0 คือ การเรียนการสอน ที่สอนให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม

การศึกษาในยุคดิจิทัลคือการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นการสอนโดยใช้สื่อใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนการสอน เป็นการสอนแบบออนไลน์ ที่ผู้เรียนผู้สอนอยู่ที่ไหนก็ได้ ในประเทศไทยหรือในโลกนี้ โดยสอนผ่านทางอินเทอร์เน็ตนั่นเอง ยืน ภู่วรรณ (2557: 6-8) กล่าวว่า ในอนาคตคนเราจะอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมสื่อใหม่ แสวงหา ความรู้ เทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิธีการ และโครงสร้างองค์กร ทำให้ทุกคนเป็น Global citizen การศึกษา ต้องปรับตัวเอง ซึ่งต้องใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ Behaviorism Cognitivism Constructivism Connectivism ซึ่ง ประเด็นนี้ (วิรัช ปัทมศิริโรจน์. 2559: ออนไลน์) กล่าวว่า ควรให้ผู้เรียน สามารถ นำองค์ความรู้บนโลกมาบูรณาการ เชิงสร้างสรรค์พัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีปัจจัยหลัก ๆ 3 ปัจจัย คือ Internet ความคิดสร้างสรรค์ การปฏิสัมพันธ์กับสังคม ให้นักเรียนมีโอกาส สร้างนวัตกรรมสอดคล้องกับ ฟาฏีนา วงศ์เลขา (2558: ออนไลน์) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล เป็นยุค “โลก คือห้องเรียน” มีการนำสื่อเทคโนโลยี ในการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ส่งผล ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สนใจใฝ่เรียนรู้สนุกสนาน กระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น ครูมี บทบาท ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และ บางครั้งอาจจะต้อง เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนด้วย จึงต้องมีคุณลักษณะที่เรียกว่า e-teacher ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัด คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ. (2559: 1)

4. การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัลด้วยไตรสิกขา

การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยการศึกษาในยุคดิจิทัลนั้นคือ การสร้างเสริม หรือการปลูกฝังให้เด็กมีศีลมีธรรมประจำจิตใจ อาจจะมีคำถามว่า ทำไมต้องสร้างเสริมคุณธรรม ของเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัลนี้ด้วย คำตอบ คือ การศึกษาในยุคดิจิทัลคือการศึกษาโดยอาศัย เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน โดยการสอนแบบออนไลน์ผ่านสัญญาณ อินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนสามารถสอนได้ในทุกที่ในโลกนี้ให้มีสัญญาณ อินเทอร์เน็ต อีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องสร้างเสริมคุณธรรมนั้นเพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

สังคมไทยได้ผ่านกระบวนการพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงมาแล้ว 3 ยุค คือ ยุคเกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม และยุคข้อมูลข่าวสารที่ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตได้อย่างมากมาย เหนือสิ่งอื่นใดทำให้ชีวิตและสังคมรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า สังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งหมายถึงโลกที่มีเชื่อมโยงถึงกันหมด ทำให้การเปิดรับกระแสความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากสังคมในอดีต ชีวิตและสังคมในปัจจุบันจึงเปิดรับเอากระแสวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาอย่างไม่หยุดยั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว เช่น ด้านวัตถุหรือเทคโนโลยี ด้านจิตใจ แนวคิด ความเชื่อ พฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ (บางส่วน) ที่เป็นผู้รับวัฒนธรรมแบบยุคสมัยโลกาภิวัตน์ เน้นอิสระเสรีและสิทธิหน้าที่ของบุคคลเป็นสำคัญ แต่ให้ความสำคัญต่อจารีตประเพณีวัฒนธรรมน้อยลงที่เห็นปรากฏชัด ได้แก่ การแสดงออกถึงความรัก การมีเพศสัมพันธ์ และการสมรส เป็นต้น (โสวิทย์ บำรุงศักดิ์, 2556: 228) ที่กล่าวมานี้คือเหตุผลที่ต้องสร้างเสริมคุณธรรมให้เกิดมีในใจเด็กปฐมวัย

4.1 เด็กปฐมวัยกับการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล

พลเมืองดิจิทัล (Digital citizens) คือ บุคคลที่มีความสามารถในการใช้ อินเทอร์เน็ต เพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัล มีความรับผิดชอบ มีการปฏิบัติ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กปฐมวัยนั้นถือได้ว่าเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องมีทักษะและความรู้เกี่ยวกับสื่อเทคโนโลยี ดิจิทัล เพื่อให้เด็กปฐมวัยใช้ประโยชน์ในโลกออนไลน์ และเข้าใจถึงสิทธิและจริยธรรมที่สำคัญ ในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561) เพื่อให้ ครอบคลุมมิติความหลากหลายในการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนำไปสู่ การอยู่ร่วมกับสื่ออย่างมีคุณภาพ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2561) คุณค่าของเด็กปฐมวัยด้านศีลธรรม จากการเรียนในยุคดิจิทัล มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้ การกำหนดคุณค่าและความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 มิติ ดังนี้ คือ

1) เด็กปฐมวัยมีคุณค่าต่อตนเอง เด็กปฐมวัยเติบโตมาพร้อมกับการมีสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลรอบตัวที่มีอิทธิพลต่อ การรับรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ในปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีเปรียบเสมือนกลไกสำคัญ ในการดำเนินชีวิต และพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 เด็กสามารถเรียนรู้สื่อ เทคโนโลยีดิจิทัลได้ด้วยความสะดวกและเข้าถึงเนื้อหาได้

อย่างง่ายดาย แต่ต้องอยู่ภายใต้ การดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูเด็กปฐมวัย ควรได้เรียนรู้จากสื่อที่มีลักษณะ เป็น”สื่อปฏิสัมพันธ์”โดยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย หลากหลายเน้นการมีส่วนร่วมภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกัลยาณมิตร (ชนิพรรณ จาติเสถียร และคณะ, 2560)

2) เด็กปฐมวัยสามารถเข้าถึงสื่อดิจิทัลได้ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเด็ก ทำให้เด็กมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีแต่ต้องตระหนักเกี่ยวกับการใช้สื่อและ คำนึงถึงเหมาะสมของการใช้งาน (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561) สารสำคัญของความเป็นเด็กในยุคดิจิทัลนั้นนอกจากการที่เด็กสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสารได้แล้ว ด้วย ความรวดเร็ว ความสะดวกสบายในการติดต่อและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นในส่วนที่ดีแล้ว ในส่วนของข้อมูลที่เด็กเข้าไปเสพแล้วทำให้เกิดโทษนั้นก็มามากมายด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเกมส์ ที่ใช้ความรุนแรง เช่นเกมส์สงครามต่าง ๆ เกมส์เหล่านั้นนอกจากจะทำให้เด็กติดจนไม่อยากทำอะไรนอกจากเล่นเกม ที่ร้ายไปกว่านั้นเกมส์ที่ใช้ความรุนแรงต่าง ๆ เหล่านั้นยังปลูกฝัง พฤติกรรมผิด ๆ ให้เด็ก ๆ เช่นกลายเป็นคนนิสัยก้าวร้าว มีพฤติกรรมชอบความรุนแรง นอกจาก เกมส์แล้วยังมีภาพยนตร์ ทั้งหนังสงครามหนังวัยรุ่นที่ออกมาในแนวใช้ความรุนแรงไม่ว่าจะยก พวกตีกันหรือฉากที่มีการตีแม่เสพยา เป็นต้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองและ ครูปฐมวัยต้องช่วยกันป้องกันให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เด็กปฐมวัยเติบโตขึ้นมาในสังคมดิจิทัลอย่างมี คุณภาพ

4.2 การสร้างเสริมคุณธรรมเด็กปฐมวัยด้วยไตรสิกขา

การสร้างเสริม คือ การสร้างสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น และ สิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีมากขึ้น ในที่นี้ หมายถึงการสร้างเสริมคุณธรรมให้มีในใจของเด็กปฐมวัยด้วยหลักศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพราะเด็กปฐมวัยคือวัยที่เริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เมื่อเด็กมีศีลธรรม จะทำให้เขาสามารถ แยกแยะสิ่ง ที่ดีหรือไม่ดีได้ หรือเมื่อผู้ปกครองและครูแนะนำเขาว่าสิ่งนี้ไม่ดีนะไม่ควรทำหรือไม่ควรดู หรือไม่ ควรเอาเป็นแบบอย่าง สิ่งนี้ดีนะควรทำบ่อย ๆ เมื่อผู้ปกครองและครูแนะนำแล้วเด็กสามารถ เข้าใจตามได้ เพราะได้ได้รับการสั่งสอนหรืออบรมเรื่องศีลธรรมมาแล้วนั่นเองธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล คำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายเหมือนกันกับคำว่า ศีลธรรม เพราะ ศีลธรรม แปลว่า ธรรมคือศีล หมายถึง ธรรมชั้นศีลหรือธรรมในระดับศีล เพราะศีลเป็นธรรมอย่าง หนึ่งในบรรดาธรรมภาคปฏิบัติ 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จากความหมายของคุณธรรม

และศีลธรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัย คือการสร้างเสริมคุณธรรมเด็กปฐมวัยด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยด้วยหลักไตรสิกขานั้น การใช้หลักไตรสิกขาปลูกฝังลงไป在心ใจของเด็กนั้น ต้องประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาให้เข้าใจง่าย ให้เด็กสามารถรู้แล้วเข้าใจในสิ่งที่ผู้ปกครองและครูพยายามสื่อให้เขาเข้าใจ เช่น เรื่องศีล เป็นเรื่องการประพฤติดี ประพฤติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไป ที่มีหลักอยู่ว่า ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้นตนเองเดือดร้อนในการที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์ หรือที่เกี่ยวข้องกันภายในครอบครัว หรือแม้ที่สุดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เป็นของจำเป็นแก่ชีวิต ซึ่งทั้งหมดนั้นเราต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ในลักษณะที่ไม่เกิดโทษหรือเกิดอันตรายจากสิ่งเหล่านั้น ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีล ในการนำเรื่องศีลไปสอนเด็กควรใช้เรื่องที่ใกล้ตัวเขา เช่นเวลาเขาทำผิดพลาดไม่สุภาพและพูดสุภาพ เราก็สามารถนำเรื่องนั้นมาเป็นประเด็น เมื่อเขาพูดไม่สุภาพเราก็ตักเตือนและบอกว่าไม่ให้พูดแบบนี้อีกถ้าพูดแบบนี้ก็จะโดนทำโทษ เมื่อเขาพูดดีหรือทำดี เราก็ชมเชยหรือให้รางวัล และเราทำอย่างนี้กับเขาตลอดจะทำให้เด็กจดจำและรู้ว่าคำพูดแบบนี้ การกระทำแบบนี้ ทำและโดนทำโทษเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ส่วนคำพูดหรือการกระทำในอีกลักษณะหนึ่งทำแล้วได้รับคำชมเชยและได้รางวัล ในที่สุดเด็กก็จะเลือกกระทำแต่สิ่งที่ดีที่เขากระทำแล้วได้รับคำชมเชยและได้รางวัล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความใส่ใจและมั่นคงและตักเตือนของผู้ปกครองและครูต้องช่วยกันดูแลและประยุกต์ใช้ไตรสิกขาในระดับที่เหมาะสมกับสติปัญญาของเด็กระดับปฐมวัย

การปลูกฝังนิสัยเด็กตามกระบวนการที่กล่าวมานี้ถือว่าเป็นการปลูกฝังหลักไตรสิกขาให้เด็ก ๆ ในระดับปฐมวัยได้อย่างครบถ้วน โดยการยกเรื่องการพูดผิดกระทำผิดมาค่อยตักเตือนเขาอยู่ประจำจะทำให้เขามีสติระลึกได้ว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี โดยมีปัญญาในระดับคือความรู้ความเข้าใจในระดับเขาคอยควบคุมอีกที เมื่อเขาโตขึ้นแล้ว ค่อยเพิ่มเนื้อหาหรือหลักปฏิบัติของไตรสิกขาให้เข้มข้นขึ้นไปตามระดับความรู้หรือระดับปัญญาของเด็ก การสร้างเสริมคุณธรรมตามหลักไตรสิกขากับเด็กปฐมวัยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากในสังคมดิจิทัล เพราะจะทำให้เขาเติบโตขึ้นมาเป็นประชากรที่มีคุณภาพตามหลักพระพุทธศาสนาเมื่อประชากรในสังคมเป็นคนมีคุณภาพสังคมนั้นย่อมสงบสุข

5. สรุป

สังคมยุคดิจิทัลนี้จึงเป็นยุคที่นำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านหน้าที่การงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวันภายในครอบครัวและสังคมนอกบ้าน ในวงการศึกษาที่เช่นกัน การศึกษาต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้เรียนและผู้สอน สามารถเรียนและสอนได้ทุกที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต การเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้คนในยุคนี้ได้รับความสะดวกสบายจากเทคโนโลยีเหล่านั้น แต่ในทางตรงกันข้ามเทคโนโลยีที่ทันสมัยนี้ก็นำความเดือดร้อนมาให้กับคนในสังคมยุคดิจิทัลด้วย เช่น ทำให้คนในยุคนี้ต้องดิ้นรนมากเท่าทวีคูณเพื่อหาเงินมาซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกที่ถูกสร้างขึ้นจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหล่านั้น เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลนี้ยังได้สร้างโลกอีกโลกหนึ่งขึ้น คือ โลกออนไลน์ ที่ตอบสนองความต้องการของคนในยุคนี้ได้เป็นอย่างดีทั้งด้านข่าวสาร ด้านการงาน เรียกว่าครอบคลุมทุกด้านข่าวสาร การงาน ความบันเทิง และรวมถึงการศึกษาด้วย

การศึกษาในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ก็ไม่น่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์มากนัก แต่การศึกษาระดับปฐมวัยน่าจะมีปัญหามาก เนื่องจากเด็กปฐมวัยยังไม่มีวุฒิภาวะและองค์ความรู้ที่จะเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีเหล่านี้ การไม่มีวุฒิภาวะของเด็กปฐมวัยจึงส่งผลในการเสพสื่อเทคโนโลยีทั้งหลายบนสื่อออนไลน์ เพราะการใช้สื่อออนไลน์นั้นมีทั้งคุณและโทษดังที่กล่าวมาแล้ว ฉะนั้น ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับเด็กในวัยนี้จึงควรทำความเข้าใจและดูแลอย่างใกล้ชิด และควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมให้เด็กตั้งแต่ยังเล็กด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ในการนำเรื่องศีลไปสอนเด็กปฐมวัยควรสอดแทรกเรื่องใกล้ตัวเด็ก เช่น เมื่อเด็กทำผิดหรือพูดจาไม่สุภาพ พ่อแม่ และผู้ปกครองก็สามารถนำเรื่องนั้นมาเป็นประเด็น เพื่อชี้แนะ ตักเตือน ไม่ให้เด็กพูดอีก ซึ่งพ่อแม่ และผู้ปกครองสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กปฐมวัยได้ พร้อมทั้งสร้างเงื่อนไขและข้อตกลงร่วมกันถึงแนวทางในการปฏิบัติตน แต่หากเด็กไม่ปฏิบัติตามและพูดจาไม่สุภาพอีกครั้งเราก็สามารถปฏิบัติตามข้อเงื่อนไขและข้อตกลงได้เลย เมื่อเขาพูดดีหรือทำดี พ่อแม่ และผู้ปกครองก็ชมเชยหรือให้รางวัลเพื่อเสริมแรงทางบวกให้กับเด็กปฐมวัย เราสามารถทำอย่างนี้กับเด็กปฐมวัยได้ตลอด เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กได้จดจำและรู้ว่า การพูดจาไม่สุภาพเด็กต้องได้รับโทษ แต่ถ้า

เด็กพูดจาไพเราะเด็กก็จะได้รับคำชมเชยหรือรางวัล เด็กก็จะเลือกกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความใส่ใจของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูที่ต้องช่วยกันดูแลและประยุกต์ใช้ตามหลักไตรสิกขาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). ทาน คีล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ. 2533.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- มานิต มานิตเจริญ. (2536). พจนานุกรมไทย. กรุงเทพมหานคร: หสน. นิยมวิทยา.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). คู่มือพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ดิวันโอวัน เปอร์เซนต์.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2561). เท้าทันสื่อ : อำนาจในมือพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.
- โสวิทย์ บำรุงศักดิ์. (2556) จริยศาสตร์. ขอนแก่น: เอมีก๊อปปี๊ ปริ้นเตอร์.
- ชนิพรรณ จาติเสถียร, กันตวรรณ มีสมสาร และอภิรดีไชยกาล. (2560). การใช้สื่อเทคโนโลยีสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์พระบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี.
- วิจารณ์ พานิช. (2560). “เส้นทางสู่คุณภาพการศึกษายุคประเทศไทย 4.0”. การประชุมเชิงวิชาการทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ศูนย์ประชุมสตาร์เวิลด์ จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). “กรอบแนวคิดพัฒนาการเศรษฐกิจ/การศึกษาไทย”. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อปฏิรูประบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). “นโยบายและแนวทางการพัฒนา
คุณภาพการศึกษา”. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อปฏิรูประบบการ
ประเมินและประกัน คุณภาพการศึกษา.

ฟาฏินา วงศ์เลขา. (16 มิถุนายน 2558). สพฐ. พลิกโฉมโรงเรียนมุ่งเป้า ป.1 อ่านเขียนได้.
เดลินิวส์. <https://www.dailynews.co.th/education/328476> (สืบค้น 1 กรกฎาคม
2559).

วิรัช ปัทมศิริโรจน์. (2559). Education 4.0. [http://www.applicadthai.com/articles/
education-4-0/](http://www.applicadthai.com/articles/education-4-0/) (สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2559).